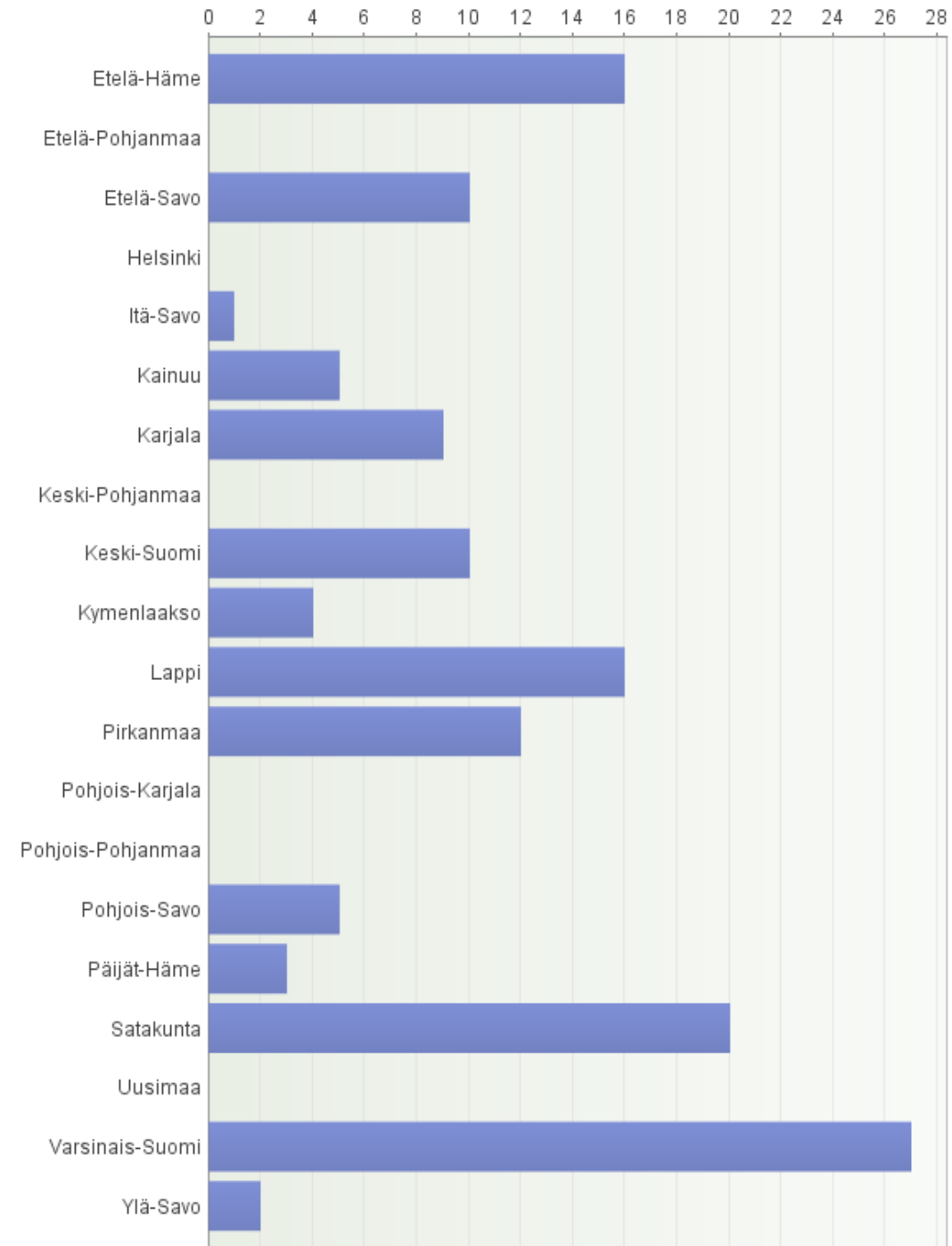

Vanhusneuvostot toimijana

Eläkeliiton vanhusneuvostoseselvitys 2017 – 2018

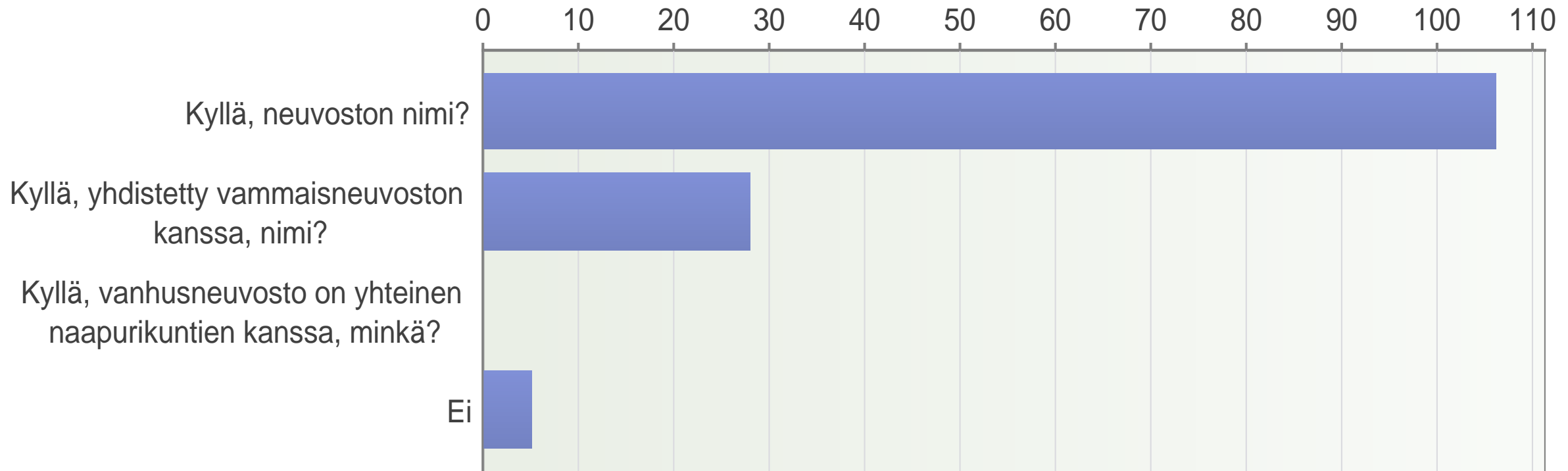
Vastattu 139 neuvostosta 14 piirin alueelta
Webropol-kysely on kesken

Kysytty kurssin yhteydessä yhdistysten kautta:
yhteys kunnan vanhusneuvoston jäseneen,-
puheenjohtajaan –kunnan vastuuhenkilöön (toivottu
käsiteltävän jos mahdollista neuvoston kokouksessa)

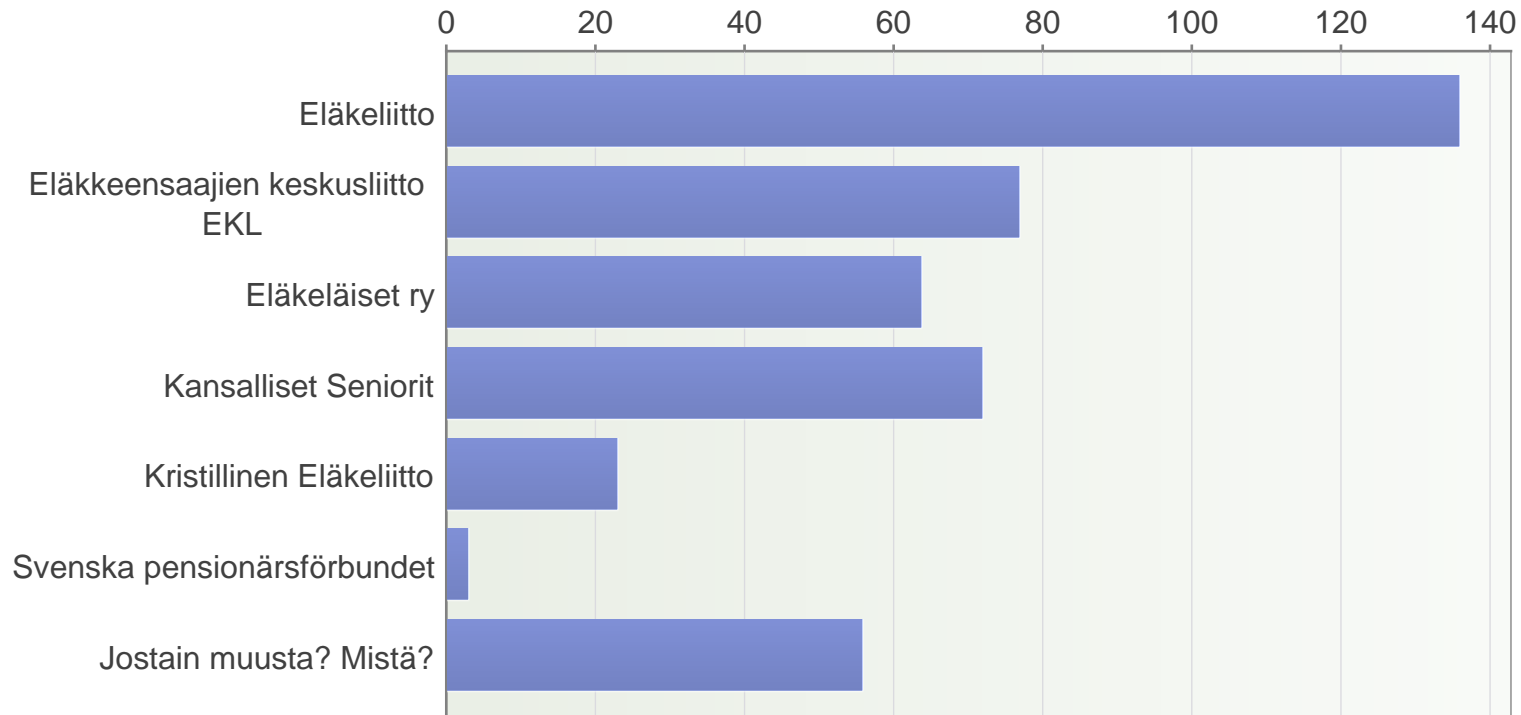
1. Onko vanhustalvelulain mukainen neuvosto nimetty tälle kaudelle?

139 vastasi

2. Mistä eläkeläisjärjestöistä vanhusneuvostossa on edustus?

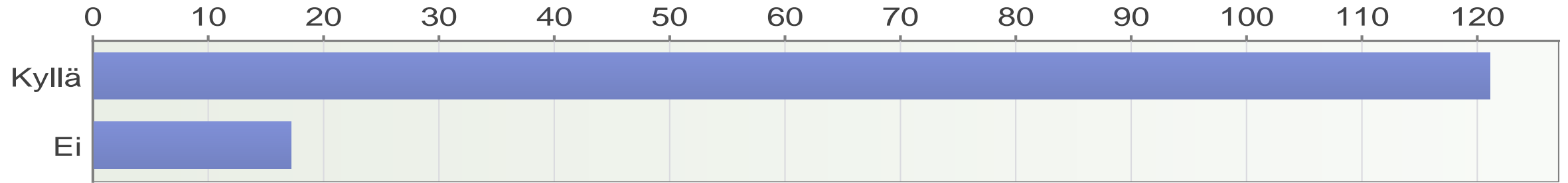
139 vastasi

Muita tahoja: mm. muut eläkeläisjärjestöt, veteraani-, omaishoitaja, muisti-, sydän-, asukas- ja kyläyhdistykset (toiminta), SPR, seurakunta.
Kunnan edustajat: mm. k-hallituksen, soten-, kulttuuri-, liikunta- ja teknisen toimien edustus.
Vastaavahenkilö, esim. vanhuspalvelujohtaja ja sihteeri kunnasta.

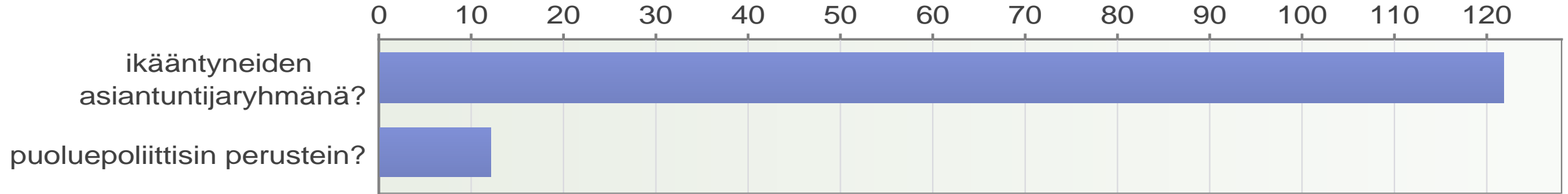
3. Onko yhdistysten edustajilla varajäsenet?

138 vastasi

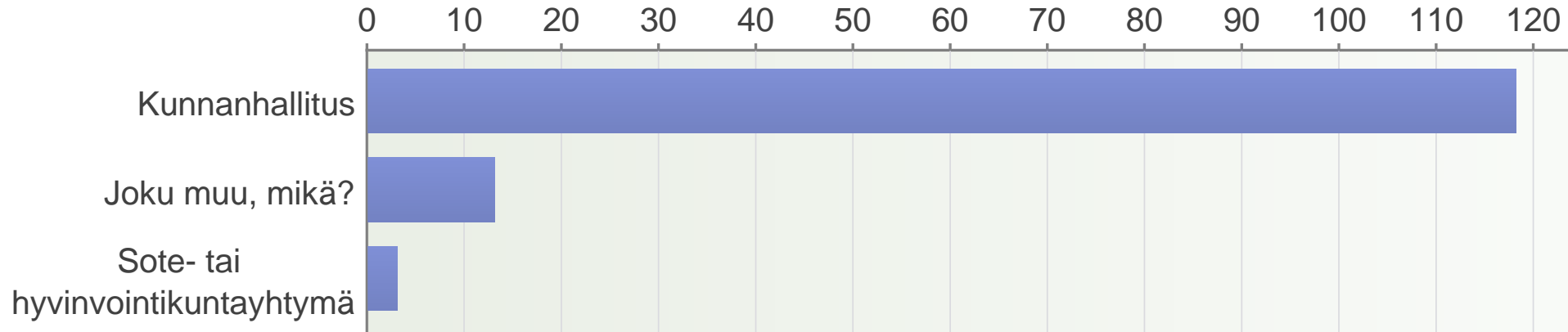
4. Asetettiinko vanhusneuvoston eläkeläisyhdistysten jäsenet

132 vastasi

6. Hallintoelin, jonka yhteydessä vanhusneuvosto toimii?

139 vastasi

7. Kysymyksiä vanhusneuvoston käytännöistä

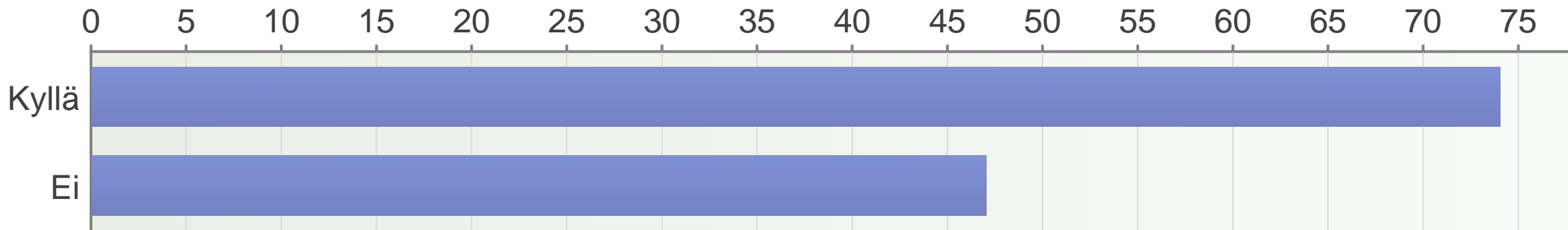
136 vastasi

	Kyllä	Ei	Yhteensä	Keskiarvo
Onko vanhusneuvostolla toimintasääntö?	112	18	130	1,14
Maksetaanko kokouspalkkiot ja matkakorvaukset?	118	17	135	1,13
Onko vanhusneuvostolla toimintamääräraha? Jos on, mikä on summa/vuosi?	91	33	124	1,27
Vanhusneuvostolla on vastuhenkilö ja sihteeri kunnasta?	81	30	111	1,27
Vanhusneuvostolla on vain sihteeri kunnasta?	55	34	89	1,38
Onko vanhusneuvosto esitelty kunnan kotisivuilla?	92	33	125	1,26
Onko vanhusneuvostolla painettu, jaettava esite?	50	77	127	1,61
Yhteensä	599	242	841	1,29

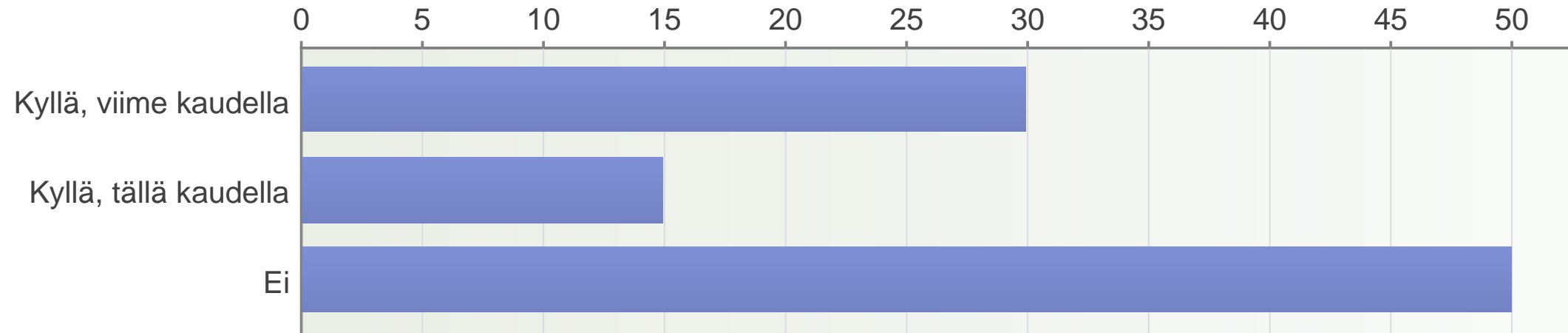
8. Onko kunnassa/kaupungissa tehty vanhuspalvelulain mukainen ikääntyvien palvelujen riittävyyden ja laadun mukainen vuosiarviointi edellisellä tai tällä kaudella?

121 vastasi

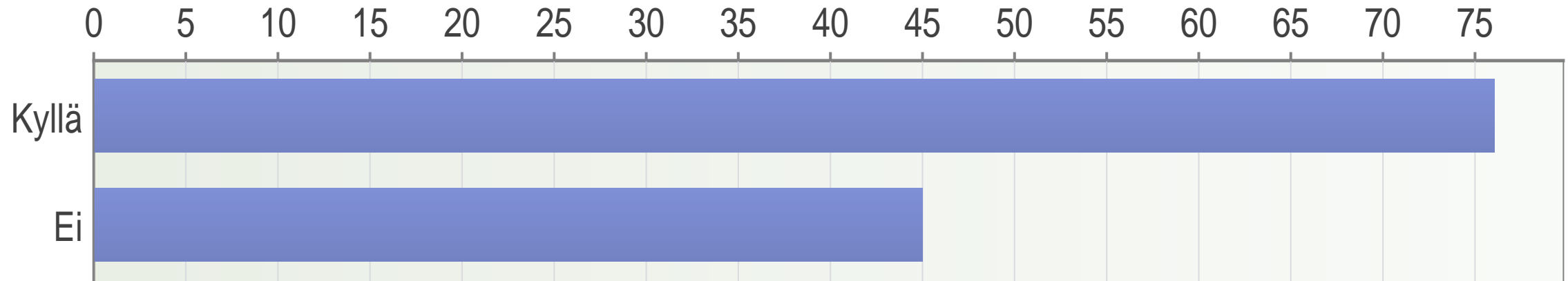
10. Jos vuosiarviointi on tehty, osallistuiko vanhusneuvosto siihen?

95 vastasi

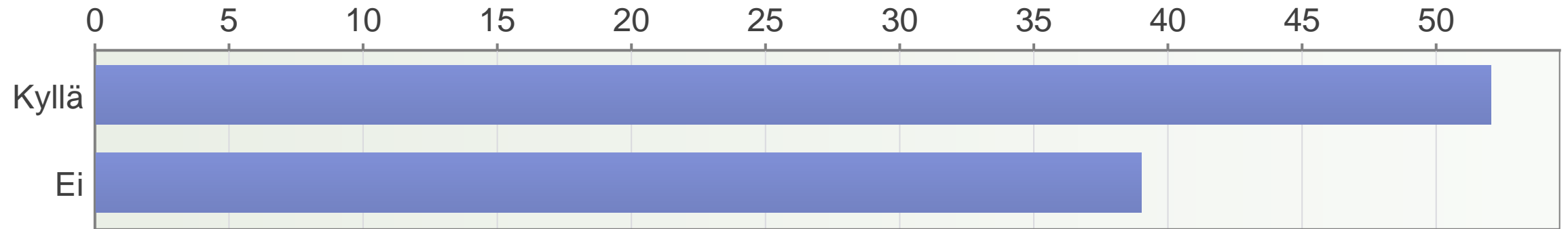
9. Onko kunnalla/kaupungilla vanhuspalvelulain mukaista valtuuston hyväksymää suunnitelmaa ikääntyneiden tukemiseksi?

121 vastasi

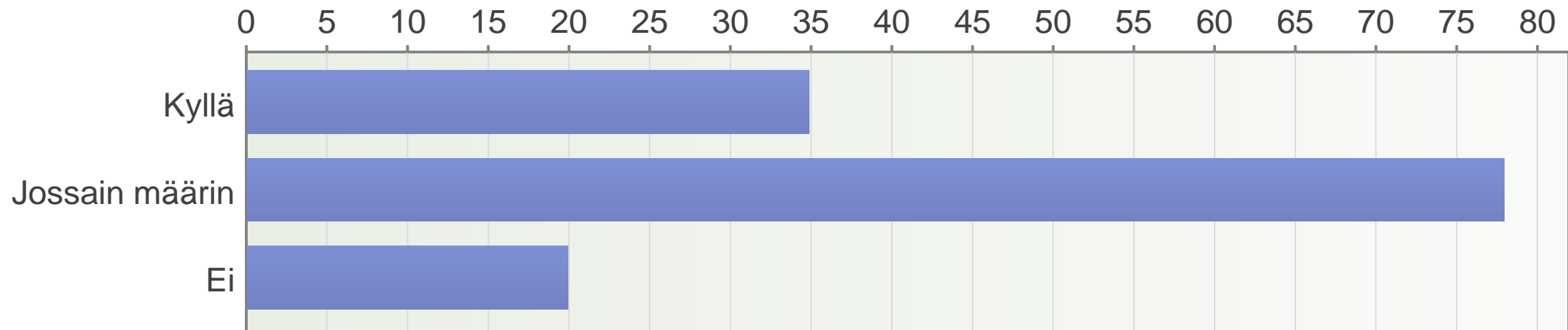
10. Jos suunnitelma on, osallistuiko vanhusneuvosto sen käsittelyyn?

91 vastasi

11. Onko edellinen vanhusneuvosto päässyt vaikuttamaan ikääntyneiden palveluihin ja elinoloihin?

133 vastasi

Jos vastasit edelliseen kysymykseen kyllä tai jossain määrin, kerro lyhyesti miten?

Seuraavana kooste 104 avoimista vastauksista

Avoimista vastauksista löydetty:

Valtaosa vastaajista **85 %** koki kykenevänsä vaikuttamaan, tai ainakin jossakin määrin ikääntyneiden palveluihin ja elinoloihin

Ainoastaan **15 %** koki, ettei pystynyt vaikuttamaan asioihin

Asiat, joihin pystyttiin vaikuttamaan ovat pääosin pieniä, mutta kuitenkin tärkeitä arjen asioita ikääntyneille

On myös neuvostoja, jotka pääsivät vaikuttamaan suunnitelmaan ikääntyneiden tukemiseksi, vuosiarviointiin, kaavoitukseen ja rakentamiseen sekä uuden kuntalain mukaisen strategian käsittelyyn

Avoimissa vastauksissa oli eniten mainittu seuraavia vaikutusteemoja

- 1. Liikkuminen ja liikennejärjestelyt** (liikenneturvallisuus, matkakortit, kaavoitus, vanhuskuljetus ja auraus)
- 2. Esteettömyys, saavutettavuus** (portaat, tekniikka, lumenauraus, suojatiet, invapaikat, levähdyspenkkejä, käsitukia, luiskia, rollaattoripolku, pankki, kauppa, apteekki)
- 3. Terveyspalvelut**, (paikkamäärät, suihkut, lukot, ateria- ja kotipalvelut ja lääkäriin pääsy, hoidon kehittäminen, vanhusneuvola)
 - 1. Työntekijöiden saaminen ikääntyneiden pariin:** (hoidon mitoitus, viriketoiminta, hyvinvointikoordinaattori, sairaala-avustaja yms.)
 - 2. Toimintatiloja, alueita ja asuntoja ikääntyneille** (senioripuistot, kerhotilat, uimahallit, kuntosalit, penkit puistoon, palvelupiste, palveluasunnot, uusia liikuntapaikkoja, kirjastot yms.)
 - 3. Lausuntoja ja kannanottoja** (kaavoitukseen, vanhainkotiin, vanhustyöhön, hyvinvointi suunnitelmaan, liikuntapaikkoihin, liikenteeseen, ikäpoliittinen ohjelmaan, kaupunkiohjelmiin yms.)
 - 4. Erilaisia tapahtumia** (Vanhustenviikko, virkistystoimintaa, messuja, koulutuksia, tilaisuuksia, kokouksia, kyläkiertä)

Plussaa

- **Moni raportoi hyvin toimivasta ja aktiivisesta vanhusneuvostosta, jossa jäsenet ovat sitoutuneita ja motivoituneita.**
- **Myös kunnan edustajat neuvostossa ovat näissä paikkakunnilla kiinnostuneita ja aktiivisia.**
- **On tutustuttu kunnan toimintaan ja kuultu asiantuntijoita. Ollaan tyytyväisiä yhteistyöhön kunnan eri sektoreiden kanssa ja koetaan, että neuvosto tulee kuulluksi. Lausuntoja pyydetään kiitettävästi.**
- **Eläkeläisjärjestöjen keskinäistä yhteistyötä kuvataan hyväksi ja esim. puheenjohtajuus on ollut vuorotellen näillä.**
- **Strategiat ym. on kunnossa ja toimintasuunnitelmat tehty ja vahvistettukin kunnan elimissä.**

Miinuksia

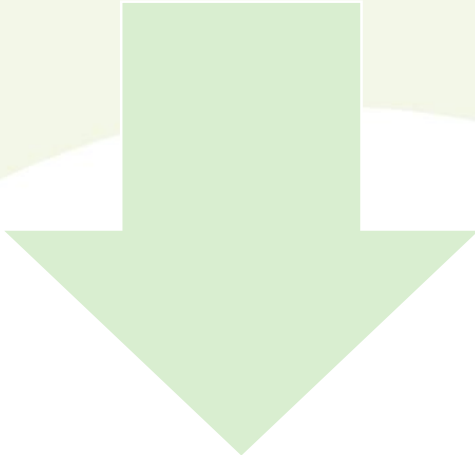
- Toisaalla koetaan, että toiminta on vähäistä tai hakee vielä uomiaan.
- Vanhusneuvoston esittämät asiat eivät saa huomiota.
- Koetaan, että on paljon alkuhankaluuksia ja käynnistymisvaikeuksia
- Tuntuu, ettei päästä vaikuttamaan. Asiat etenevät hitaasti, tai niihin ei vastata. Tieto ei kulje.
- Yhteistyössä kunnan viranhaltijoiden ja luottamustoimissa olevien kanssa on paljon parannettavaa ja virkamiehet tekevät päätökset [kuulematta neuvostoa].
- Koetaan, ettei vanhusneuvostoa arvosteta eikä kuunnella, kaivataan kriittistä keskustelua.
- Kuntaliitosten vaikutuksista järjestäytymistä/kehitystä hidastavana kuvataan monissa vastauksissa.

Arvostus ja tunnettuus vaihtelee kuntien välillä paljonkin, monissa kuitenkin tehdään töitä asian eteen.

Eläkeliiton Kunta olemme me - vanhusneuvostoseselvitys 2014 -2017 ja uusi selvitys 2017-2018 osoitti, että:

**On kuntia, joissa
vanhusneuvostoja
arvostetaan ja kuullaan
Neuvostolla on
toimintakulttuuri**

On kuntia, joissa
neuvosto sivuutetaan
lähes kokonaan tai
Toiminta on vain
muodollista, pari kokousta
vuodessa, terveiset ja
siinä kaikki.

Yllättävän usein vanhusneuvosto sivuutettiin ikääntyneille tärkeissä terveys- ja sosiaaliasioissa. Tämä oli leimaavaa ns. sote –kuntayhtymien alueilla.

Usein vanhusneuvoston kuuleminen on ollut muodollista ja viranhaltijavetoista. Onnistumisiakin on ollut kuten erään vanhusneuvoston puheenjohtajan puheenvuoro todistaa:

”Oli tilanteita, jossa neuvosto kuuli viranhaltijaesityksiä, mutta painospisteen siirtäminen neuvoston kuulemiseen oli vaikeaa. Me päätimme muuttaa käytäntöä ja onnistuimme siinä. Nyt meiltä kysytään ja meitä kuunnellaan.”

Toimivan neuvoston tunnusmerkit, kyselyn, palautteen ja havaintojen mukaan

- 1. Vanhusneuvostolla on kunnallisen luottamuselimen asema**
 - toimintasääntö, määräraha, kokouspalkkiot ym. korvaukset
- 2. Neuvostolla on osaava puheenjohtaja ja jäsenet sekä vastuuhenkilö/sihteeri ja asioiden valmisteluapua kunnasta**
 - ei puoluepoliittisuutta
- 2. Neuvosto tuntee toimintaympäristön, ikääntyneiden palvelut ja -elinolot sekä uuden kuntalain- (osallisuus ja vaikuttaminen) ja vanhuspalvelulain mukaiset tehtävät 5§ ja 6§ sekä -lain tavoitteet**
- 4. Neuvoston kokoukset on valmisteltu ja niitä on vuodessa riittävä määrä 7-12.**
 - valmistelevat työryhmät

- 5. Neuvoston toiminta on suunnitelmallista ja sitä arvioidaan**
 - Toimintasuunnitelma, -kertomus, määräraha

- 6. Yhteistyö ja vuorovaikutus kunnan, taustayhdistysten ja kuntalaisten kanssa tiivistä**
 - avainhenkilöt tunnetaan, asiantuntijaosallistuminen lautakuntien kokouksiin
 - neuvosto jalkautuu ikääntyneiden pariin

- 6. Neuvosto on panostanut tiedotukseen ja suhdetoimintaan**
 - Esite, kotisivu, uutisointi, infot, tapaamiset

Neuvostoja tällä kaudella puhuttaneet asiat:

- ✓ Terveyspalvelujen säilyminen, sote, odotus, epävarmuus
- ✓ Ikääntyneiden asuminen, kotipalvelut, muistiasia, yksinäisyys
itseään määräämisoikeus
- ✓ Digitaalisuus- ja he, joilla ei ole nettiyhteyksiä
- ✓ Pankkipalvelut, seteli rahan saaminen
- ✓ Apteekin ja kaupanpalvelujen säilyminen
- ✓ Toimintatilat ja avustukset, kulttuuripalvelut
- ✓ Liikkuminen ja liikenne
- ✓ Maakuntaudistus, maakunnan vanhusneuvosto
- ✓ Profiilin nostaminen – tunnettavuuden lisääminen

Vanhusneuvoston on hyödynnettävä uuden kuntalain tuoma mahdollisuus:

osallisuus ja vaikuttaminen kuntalain keskiössä:

- sääntöjen tarkoituspykälässä 1 §
- valtuuston vastuu ov-keinoista 22 §
(mm. kuntalaisraati, osallistuva budjetointi)
- aloiteoikeus 23 §
- kansanäänestysaloite 24-25 §
- vaikuttamiselimet (mm. vanhusneuvosto)
26-27 §
- viestintä 29 §
- osana laadittavaa kuntastrategiaa 37 §

Maakunnallinen vanhusneuvosto

Toimii ”sateenvarjoperiaattella” ja yhteistyössä kuntien neuvostojen kanssa

- ✓ Jäsenet kuntien vaikuttamiselimistä (vanhusneuvostoista) ja eläkeläisjärjestöitä
- ✓ Paikalliset asiat maakuntaan ja –neuvoston käsittelyyn
- ✓ Maakunnan asiat kuntiin ja -neuvostojen käsittelyyn

Olemme 2017 -2018 vanhusneuvostokoulutuksen yhteydessä Eetulaisten eläkeläisjärjestöjen kanssa ideoineet maakunnan neuvostoa ja tehneet ehdotuksia maakuntien muutosjohtajille

Eläkeliitto

perustettu vuonna 1970

- Sitoutumaton, Suomen suurin eläkeläisjärjestö:
Noin 130 000 jäsentä, 20 piiriä 401 jäsenyhdistystä
- Eläkeliiton tarkoituksena on eläkeläisten ja muiden eläketurvaa tarvitsevien henkisten ja aineellisten etujen ja oikeuksien valvominen sekä sosiaalisen turvallisuutensa ja hyvinvoinnin edistäminen (säännöt 2§)
- Eläkeliiton visio:
Eläkeliitto on ajassa elävä eläkeläisten ja ikääntyneiden oikeuksien arvostettu puolustaja ja ikäystävällisen Suomen rakentaja

Taustaa Eläkeliiton vanhusneuvostovaikuttamiselle:

- Ensimmäiset vapaaehtoiset vanhusneuvostot perustettiin vuonna 1996
- Ensimmäinen liiton vanhusneuvosto opas 2001
- Säännöllinen koulutus vuodesta 2004, omille jäsenille ja myös avoimia kursseja, selvityksiä, videoita jne.
- Kunta olemme me -hanke 2013-2016 ja 2017-
- 2017 EL:n toimintatilaston mukaan **359** yhdistyksellä oli edustaja vanhusneuvostoissa ja 33 vastasi, ettei ole edustajaa

Eläkeläisliittojen etujärjestö EETU ry
Pensionärsförbundens intresseorganisation rf

Kuuden valtakunnallisen eläkeläisjärjestön yhteistyöelin

Jäsenjärjestöjä:

Eläkeliitto, Eläkeläiset, Eläkkeensaajien Keskusliitto, Kansallinen senioriliitto, Kristillinen Eläkeliitto ja Svenska pensionärsförbundet.

Järjestöjen yhteinen jäsenmäärä on noin 300 000.

Vuoden 2018 puheenjohtajajärjestö on Eläkeliitto ry.

EETU toimii eläkeläisten ja ikäihmisten taloudellisten ja sosiaalisten etuuksien ja oikeuksien parantamiseksi.

www.eetury.fi

Piiri- ja aluejärjestöjen alueelliset yhteistyömuodot

Järjestöpohjaiset yhteistyöelimet

1. Etelä - ja Päijät-Häme: Hämeen eläkeläisjärjestöjen yhteistyöryhmä
2. Etelä- ja Keski-Pohjanmaa: Pohjanmaan eläkeläisjärjestöjen neuvottelukunta
3. Etelä-Savon Eläkeläisjärjestöjen yhteistyötoimikunta
4. Helsinki: Helsingin Eläkeläisjärjestöt ry
5. Kainuu: Kainuun eläkeläisjärjestöjen yhteistoimintayhdistys ry
6. Keski-Suomi: Keski-Suomen Eläkeläisjärjestöjen neuvottelukunta
7. Kymenlaakso: Kymen Eeva
8. Lappi: Lapin eläkeläisjärjestöjen neuvottelukunta
9. Pirkanmaa: PYNK, Pirkanmaalaisten eläkeläispiiriyhdistysten neuvottelukunta
10. Pohjois- Pohjanmaa: Pohjois-Pohjanmaan Eetu-järjestöjen neuvottelukunta
11. Satakunta: SENK Satakunnan eläkeläisten neuvottelukunta
12. Uusimaa: PENK - Piirien eläkeläisjärjestöjen neuvottelukunta

Maakuntaliittojen yhteydessä toimivat maakunnalliset yhteistyöelimet

- **Pohjois-Karjalan liitto: Pohjois-Karjalan maakuntaliiton eläkeläisneuvottelukunta**
- **Pohjois-Savon liitto: Ikäihmisten valtuuskunta, Pohjois-Savo ja Ylä-Savo**
- **Satakuntaliitto: Satakunnan vanhusneuvosto**
- **Varsinais-Suomen liitto Varsinais-Suomen eläkeläisjärjestöjen neuvottelukunta**

Yhteistoimintaa mm.

Maakuntaliittojen kanssa

Maakunta- ja soteuudistuksessa

Alueen kansanedustajien evästyksset

Alueen kuntien ja vanhusneuvostojen kanssa

Vanhusneuvostokoulutuksessa

**Vanhusneuvosto vanhuspalvelulaissa 11 § ja
kuntalalaissa 27 §**

Vanhusneuvosto vanhuspalvelulaissa 11 §

Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista ([10.4.2015/416](#))

Vanhusneuvosto

Kunnan vanhusneuvostosta säädetään kuntalain [\(410/2015\) 27 § :ssä](#).

Vanhusneuvosto on otettava mukaan tämän lain
5 § :ssä tarkoitetun suunnitelman valmisteluun ja
6 § :ssä tarkoitettuun arviointiin

Neuvoston hyvä seurata toteuttaako kunta muutenkin lakia

Vanhuspalvelulain mukaan suunnitelmassa

- ✓ arvioidaan ikääntyneen väestön hyvinvoinnin tila
- ✓ määritellään tavoitteet ikääntyneen väestön hyvinvoinnin tukemiseksi ja palvelujen kehittämiseksi
- ✓ määritellään toimenpiteet, joilla kunta vastaa tavoitteiden toteutumisesta ja arvioidaan voimavarat, jotka tarvitaan tavoitteiden toteuttamiseksi
- ✓ määritellään eri toimialojen vastuut toimenpiteiden toteuttamisessa ja
- ✓ määritellään, miten kunta toteuttaa yhteistyötä kunnan eri toimialojen, julkisten tahojen, yritysten sekä järjestöjen ja muiden yleishyödyllisten yhteisöjen kanssa.

Palvelujen riittävyyden ja laadun arviointi, 6§

Tehtävä vuosittain, vastuu kunnalla

Sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen on vuosittain arvioitava iäkkäiden henkilöiden tarvitsemien Sosiaalipalvelujen riittävyyttä ja laatua alueellaan.

Palvelujen laadun ja riittävyyden arvioimiseksi kunnan on kerättävä säännöllisesti palautetta palveluja käyttäviltä, heidän omaisiltaan ja läheisiltään sekä kunnan henkilöstöltä. - mm. kyselyt, havainnot, selvitykset jne.

Kuultava myös sosiaaliasiamiehen selvitys

Vanhuspalvelulain mukaan neuvosto osallistuu:

- **5 § tarkoitetun suunnitelman valmisteluun**
valtuusto hyväksyy suunnitelman, tarkistaminen valtuustokausittain
vastaa - ns. ikäpoliittinen ohjelmaa

Neuvosto tutustuu ja arvioi suunnitelmaehdotusta, jäsenet välittävät taustayhteisöjen = yhdistysten jäsenten ja ikääntyneiden ja iäkkäiden kuntalaisten kokemuspalauteen ja ehdotukset

Kuultuaan ja keskusteltuaan neuvosto esittää arvionsa ja toimenpide-ehdotukset suunnitelmaan

- **6 § tarkoitettuun vuosittain tehtävään palvelujen riittävyyden ja laadun arviointiin**
kuultuaan arviointi/kyselyistä ym. neuvosto toimii samoin

Vanhusneuvosto kuntalaissa 27 §

Vanhusneuvosto

Ikääntyneen väestön osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien varmistamiseksi kunnanhallituksen on asetettava vanhusneuvosto ja huolehdittava sen toimintaedellytyksistä.

Vanhusneuvosto voi olla useamman kunnan yhteinen.

Vanhusneuvosto kuntalaissa 27 §

Vanhusneuvostolle on annettava mahdollisuus **vaikuttaa** kunnan eri toimialojen toiminnan **suunnitteluun, valmisteluun ja seurantaan** asioissa, joilla on merkitystä ikääntyneen väestön

- **hyvinvoinnin**
- **terveyden,**
- **osallisuuden,**
- **elinympäristön,**
- **asumisen,**
- **liikkumisen tai**
- **päivittäisistä toiminnoista**
suoriutumisen,
- **taikka heidän tarvitsemiensa**
palvelujen kannalta

**Kunnanhallituksen on
asetettava vanhusneuvosto ja
huolehdittava sen
toimintaedellytyksistä**

STM ja Kuntaliiton ohje

Suosittelaa, että kunnanhallitus hyväksyy neuvostolle toimintasäännön jossa mm.

- tarkoitus, lakisääteiset ja muut tehtävät
- jäsenten lukumäärä ja mitä tahoja jäsenet edustavat
- puheenjohtajan ja jäsenten valintatapa
- kokousten koollekutsuminen,
- puheenjohtajan valinta ja
- sihteerin tehtävien hoitaminen
- toimikausi, kh tai vaalikausi
- määräraha-perusteet kokouspalkkiot ja matkakorvaukset
- sekä toimintasuunnitelman laatiminen ja
- toimintakertomuksen antaminen